Türk Eğitim Bilimleri Dergisi
2016
Cilt 14
Sayı 2
Sayfa 69-88

Gagauz Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Değerlendirilmesi*

Berker Kurt[1] Necati Demir[2]

Öz

Bu çalışmada Gagauz öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki durumlarına ilişkin tespitler yapılmıştır. Gagauz Türkleri, Orta Asya'dan göç ederek Balkanlara ve Avrupa'nın kuzeydoğusuna kadar gelen; Yunan, Bulgar, Romen ve Rus milletlerinin çatısı altında uzun süre yaşadıktan sonra 23 Aralık 1994'te Moldova Cumhuriyeti'nde kurdukları özerk idareyle devletleşme sürecini en son yaşayan Türk topluluğudur. Gagauzların sahip olduğu Türkçe, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesiyle birlikte Türk dilinin Oğuz grubunu oluşturmaktadır. Bu diller içinde Türkiye Türkçesine gramer ve sözcük oluşumu bakımından en yakını Gagauz Türkçesidir. Hatta kimi Türkologlara göre Gagauz Türkçesi, Türkiye Türkçesinin Rumeli ağızlarından sayılabilecek bir ağız özelliği göstermektedir. Bu durumun Türkiye Türkçesi konuşma becerisine yansımalarını ortaya koymak, araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre Gagauz öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisinde başarısız oldukları tespit edilmiştir. Bunun temel nedeni, Gagauz ve Türkiye Türkçeleri arasındaki benzerliğin Türkiye Türkçesi konuşma becerisine olumsuz yansıması, diğer bir ifadeyle ana dilindeki alışkanlıkların hedef dilde konuşmaya ket vurmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Türk soylular, Gagauz Türkleri, Türkçe öğretimi, konuşma becerisi.

Abstract

This study reveals the evaluation of Gagauz students' speaking skills in Turkish of Turkey. Gagauz Turks is the Turkish community, which immigrates from Central Asia and reaches up to the Northeast of Balkan Peninsula and Europe, and experiences the process of becoming a state by autonomous administration they have established in the Republic of Moldova on December 23rd, 1994 as the last Turkish community after living under the same roof of Greek, Bulgarian, Romanian and Russian nations for a long time. The Turkish language possessed by the Gagauz constitutes the Oghuz group of the Turkish language together with the Azeri Turkish, Turkmen Turkish and Turkish of Turkey. Within these languages, Gagauz Turkish is the most similar to the Turkish of Turkey in terms of grammar and word formation. Also according to some Turcologists, Gagauz Turkish demonstrates a dialect characteristic, which may be considered one of Rumelia dialects of the Turkish of Turkey. This situation constitutes the aim of this investigation revealing the reflection of Turkish of Turkey in speaking skills. According to the results of the inquiry, it was revealed that Gagauz students failed in Turkish of Turkey speaking skills. The main reason for this result is that the similarity between Gagauz and Turkey Turkish languages causes a negative reflection on Turkish of Turkey speaking skills. In other words, the habits of the mother tongue impede speaking skills in target language.

Keywords: Turkic, Gagauz Turks, Turkish teaching, speaking skills.

* Bu çalışma ilk yazarın *Moldova Cumhuriyeti Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde Türkiye Türkçesi Öğretimi* başlıklı doktora tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

[1] Dr., Eötvös Lorand Üniversitesi, Türkoloji Bölümü, Budapeşte, Macaristan, berkerkurt@gmail.com
[2] Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Beşevler, Ankara, demir_necati@hotmail.com

Giriş

Türkler, Orta Asya bozkırlarında tarih sahnesine çıkmış ve yaklaşık 4 bin yıllık mazileri boyunca farklı kıtalara yayılmış en eski ve köklü kavimlerden biridir. Bu süreçte onlarca devlet kurmuş olan Türkler, dünya tarihine yön vermiş milletlerin başında gelmektedir.

Türklüğün bir siyasi sınırı, bir de kültür sınırı vardır. Siyasi sınır, içinde bulunulan vatan iken kültür sınırı, Türkçenin konuşulduğu her yere uzanır. Üzerinde hangi bayrak dalgalanırsa dalgalansın, Türkçenin yazıldığı ve konuşulduğu her coğrafya Türk kültür sınırının içerisindedir. Günümüzde Kuzeydoğu Asya'dan Afrika'nın ortalarına, Çin Seddi'nden Avrupa'nın içlerine kadar Türk milletini birbirine bağlayan en önemli bağ Türkçedir (Demir, 2005:133). Bu bağın Avrupa'nın kuzeydoğusunda ve Balkanlardaki ucu, Gagauz Türkçesi ve Türkleridir.

Geçmişten günümüze kadar göç hareketleriyle birlikte Orta Asya, Avrupa ve Balkan coğrafyasının değişik yerlerinde kısmen toplu olarak yaşayan Gagauzlar, Türk dünyasının batı ucunda yaşayan Ortodoks Hristiyanlığı benimsemiş bir Türk topluluğudur. İlk defa 1817 tarihli Rus nüfus sayımındaki belgelerde yer alan Gagauzların adı, kökeni ve tarihiyle ilgili birçok görüş bulunmaktadır. Gagauz adıyla ilgili olarak en fazla kabul gören görüş Keykavus'tan geldiğine dairdir. Bulgar tarihçi Balasçev (aktaran Cebeci, 2008:2), Gagauzların Küçük Asya'dan (Anadolu) Selçuklu Sultanı İzzeddin II. Keykavus (1261-1278) ile Dobruca'ya gelen Selçuklu Oğuzlarının torunları olduklarını ve Gagauz adının da Keykavus'tan geldiğini savunmuştur. Bu görüşü Wittek (aktaran Turan, 2006:47; Cebeci, 2008:2), İnalcık (2005:21), Sümer (1991a:4) gibi tarihçiler de desteklemiştir. Görüşün sebebini Turan (2006:47) şu şekilde açıklamaktadır: *"Meşhur araştırmacı ve bilim adamı Paul Wittek'in de dikkat çektiği gibi Keykavusla Gagauz arasında, (y) sesini kaldırdığımızda şaşırtıcı bir yakınlık dikkat çekmektedir. Görüşünü aldığımız Türk dili uzmanları bu Keykavus'tan Gagauz'a dönüşümün çok mümkün bir gelişme olabileceğini belirtmektedir. Özellikle Orta ve Batı Anadolu ağzında sert ünsüz harfler yumuşak ünlüye dönüşmektedir. "Karpuz, kavun, kabak, kaşık, konak" örneklerinde olduğu gibi, kelimeler "g" ünsüzüyle telaffuz edilmektedir. Dolayısıyla "Keykavus"un XIII. yüzyıl Anadolusunda "Gaygavus"dan "Ga-gaus"a geçiş ise bir arpa boyluk mesafededir. Keykavus'tan Gagaus'a fonetik dönüşümü şu şekilde bir seyir takip etmiş olabilir: 1.KEYKAVUS, 2.KAYKAVUS, 3.GAYGAVUS, 4.GA-GAVUS"*

Gagauzların kökeninin ise farklı Türk topluluklarına dayandığı kabul edilmektedir. Buna göre Gagauzlar, kuzeyden gelen Bulgar Türkleri, Kuman Türkleri, Peçenek Türkleri ve Oğuz Türkleri ile Anadolu'dan Müslüman olarak gidip orada Hristiyanlığı kabul eden Türklerin oluşturduğu bir Türk topluluğudur (Demir, 2011:19).

Orta Asya'dan göç ederek Balkanlara ve Avrupa'nın kuzeydoğusuna kadar gelen; Yunan, Bulgar, Romen ve Rus milletlerinin çatısı altında uzun süre millî benliğini yaşatma uğraşı veren Gagauz Türklerinin çoğu (%70,3), 23 Aralık 1994'ten beri Moldova Cumhuriyeti'nde kurulmuş özerk bir idare olarak varlığını devam ettirmektedir.

Gagauzların sahip olduğu Türkçe, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesiyle birlikte Türk dilinin Oğuz grubunu oluşturmaktadır. Bu diller içinde Türkiye Türkçesine gramer ve sözcük oluşumu bakımından en yakını Gagauz Türkçesidir (Gaydarci vd 1991:VII). Hatta kimi Türkologlara göre Gagauz Türkçesi, Türkiye Türkçesinin Rumeli ağızlarından sayılabilecek bir ağız özelliği göstermektedir (Ölmez, 2007:197). Sümer (1991b:11) de Gagauzların konuştuğu Türkçenin

Türkiye Türkçesine bağlı olduğunu yani Gagauz dilinin Türkiye Türkçesinden geldiğini belirtmiştir.

Türk lehçelerinin Oğuz grubunu oluşturan öteki lehçelerden farklı olarak, Gagauz Türkçesinin söz dağarcığı önemli miktarda başka dillerin etkisi altındadır. İki veya daha çok dil konuşulan ortamda elbette dil de etkilenir. Helenistik faaliyet doğrultusunda ibadetlerini Rumca yapmaları, yaşadıkları bölgelerde yönetimin el değiştirmesi ve XIX. yüzyılda yoğunlaşan göçlerden sonra Rus, Bulgar, Romen dillerinin etkisi oldukça artmış, Gagauz Türkçesini asimile etme konusunda bir yarışa girilmiştir (Özkan, 2002:252). Yenisoy (1998:92) tarafından Gagauzca-Rusça-Moldovaca sözlük üzerinde yapılan çalışmada, sözlükte bulunan 11500 sözcükten 2129'unun Slavca kökenli olduğu tespit edilmiştir. Bu da oran olarak %18,56'sı demek olur ki asimilasyonun boyutunu ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Slavcanın etkisi sadece sözcük dağarcığında değil; kelimelerin dizilişinde de kendisini göstermiştir. Bu etki sonucunda Gagauz Türkçesi, Türkçenin klasik dizimsel geleneğini kaybetmiş ve Slav dillerinde olan cümle yapısına yakın bir yapıya dönüşmüştür (İsen, 2012:336). Chirli (2010:7) de benzer olarak Gagauz Türkçesinin bir yandan tarihî Türk lehçelerine has arkaik özellikler taşıdığını, diğer yandan tarihî ve sosyal şartların getirdiği fonetik, morfoloji ve sentaks özellikleri bakımından Slav ve Romen dillerinin etkisi altında varlığını sürdürmeye çalıştığını belirtmektedir.

Bugün Moldova'nın Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde yaşayan Gagauzların konuştuğu Türkçenin iki ağzı vardır. Yazı dilinin temelini oluşturan *Merkez ağzı*, Komrat ve Çadır kasabaları başta olmak üzere Aydar, Baurçu, Baş köyü (Kirsova), Beşalma, Beşgöz, Caltay, Kazayak, Kiriet, Kongaz, Kongazcık, Kıpçak, Tomay, Çok Meydan köyleri ile Ukrayna'daki Gagauzların yaşadığı Dimitrovka, Tabaki, Eski Troyan, Yeniköy, Kubey köylerinde konuşulmaktadır. Diğer ağız ise Vulkaneşte başta olmak üzere Gavanos, Tülü köyü ile Ukrayna'daki Kurçu ve Kotlovina köylerinde konuşulan *Güney ağzı*dır. Avdarma, Dizgince, Dermenci Çeşme, Karboliya köylerinde her iki ağzın da kullanıldığı (karışık diyalekt) görülmektedir. İki ağız arasındaki farklılıklar büyük ölçüde fonetik farklılıklardır. Morfolojik farklılıklar yok denecek kadar azdır (Uzun, 2005:30; Özkan, 2007:87). Bununla birlikte Merkez ağzı olarak adlandırılan ağız, aslında Deliorman ağzı, Güney ağzı da Dobruca Türk ağzıdır (Iusıumbelı, 2013:103).

Gagauz Türklerinin genelde eğitim; özelde ise Türkçe eğitimi faaliyetlerinin yasal dayanağını Moldova Cumhuriyeti Parlamentosu tarafından 23 Aralık 1994 tarihinde kabul edilen "Gagauz Yeri Özel Hukuki Statüsü" oluşturmaktadır. Kanuna göre Gagauz Yeri'nin resmî dili, Moldovaca, Gagauzca ve Rusçadır. Dolayısıyla eğitim de bu dillerle yapılmakta, bilim ve kültür dersleri Rusça, dil dersleri ise ilgili dille işlenmektedir. Bu doğrultuda Gagauz Türkçesi sadece ana dili derslerinde kullanılmaktadır. İlköğretimde Gagauz Türkçesine ayrılan süre haftada 3 saattir. Gimnazya denilen ortaokul ve liselerde de ders saatleri aynı olmakla birlikte bu saatlerin biri Gagauz edebiyatına ayrılmıştır.

Gagauz Türklerine Türkiye Türkçesi Öğretimi

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Romanya'nın bir parçası olan Gagauz Yeri topraklarında Türkçe eğitimine ilişkin en somut bilgilere Atatürk döneminden itibaren ulaşılmaktadır. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra dünyadaki Türk halklarıyla yakından ilgilenmiştir. Bu halklar arasında Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan'da yaşayan Gagauzlar da vardır. Bu ilginin iki sebebi bulunmaktadır (Zanet, 2013:4):

1. Yabancı devletlerde yaşayan Türk halkları, Türklüğü ayakta tuttukları için onların asimile olmalarının engellenmesi.

2. İsteyen Türk halklarının Türkiye'ye getirilmesi.

Sebeplerin ilki doğrultusunda Gagauzların ayakta kalması için Romanya'yla yapılan anlaşmalarda, Gagauzlar göz önünde tutulmuş, onlara sosyal, ekonomik ve kültürel olanaklar sağlanmıştır. 25 Mayıs 1931 tarihinde Romanya'ya birinci sınıf elçi olarak atanan Hamdullah Suphi Tanrıöver, millî benliklerini kaybetmeye başlayan Gagauzlarla yakından ilgilenmiş ve her fırsatta onlarla ilgili görüşlerini Atatürk'e iletmiştir. Tanrıöver, bölgede Türkçe öğretim yapan 26 okulun açılmasını, bu okullara öğretmen tayin edilmesini, Türkiye'den kitaplar getirterek bu okullarda okutulmasını sağlamıştır. Ayrıca, 40'a yakın Gagauz gencinin Türkiye'ye gönderilerek çeşitli okullarda ve üniversitelerde okumalarına imkân tanınmıştır (Yavuz, 2010:182; Zanet, 2013:4,5).

Gagauz Yeri'nde Türkiye Türkçesi öğretimi çalışmalarını geçmişten günümüze devam ettiren önemli kurumlar bulunmaktadır. 1999 yılında Türkiye ve Moldova Cumhuriyeti arasındaki protokolle açılan ve tüm giderleri Türkiye tarafından karşılanan *Kongaz Süleyman Demirel Moldova- Türk Lisesi*nde Türkiye Türkçesi dersleri verilmektedir. 8'inci ve 9'uncu sınıflarda haftada 2 saat; 10'uncu, 11'inci ve 12'nci sınıflarda ise 3 saat olan Türkiye Türkçesi dersleri, 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda 4 saate çıkarılmıştır. Gagauz Yeri'nde Türkçe öğretilen diğer kurumlar ise *Komrat Devlet Üniversitesi ile* 1998 yılında TİKA tarafından kurulan *Mustafa Kemal Atatürk Kütüphanesi'*dir.

Türkçe Öğretimi ve Türkiye Türkçesinin Türk Soylulara Öğretiminde Konuşma Becerisi

Türkçe öğretiminde hedef kitleleri Türkiye Türkleri, iki dilliler, yabancılar ve Türk soylular olmak üzere dört ana grupta toplamak mümkündür. Bunlardan Türkiye Türkleri; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup Türk eğitim kurumlarında öğrenim gören hedef kitledir. İki dilliler; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve ana dili Türkçe olduğu hâlde başka bir toplumda yaşayan, Türkiye'ye dönmüş olsa bile daha önce içinde yaşadığı toplumun izlerini taşıyan, o toplumun dil ve kültürü ile Türk dili ve kültürü arasında bocalayan, yerine göre iki dili de kullanmak zorunda kalan fertlerin oluşturduğu gruptur. "Yabancılar" ile Türk dilini bilmeyen, Türk düşünce dünyası ve yaşayış tarzına aşina olmayan, Türk milletini tanımayanlar kastedilmektedir. "Türk soylular" olarak adlandırılan grubu ise Türkiye sınırları dışında kendi vatanlarında, kendi devletlerinin veya başka bir devletin hâkimiyeti altında yaşayan Türkler meydana getirmektedir (Duman, 2003:151). Hedef kitledeki bu farklılık, Türkçe öğretimi kapsamına farklı alanlar kazandırmıştır. Ana dili olarak Türkçe öğretimi, göçmenlere/iki dillilere Türkçe öğretimi, yabancı dil/ikinci dil olarak Türkçe öğretimi ve Türk soylulara/Türk dillilere Türkçe öğretimi bu alanlardan bazılarıdır. Ana dili olarak Türkçe öğretimi dışındaki alanlar için program, materyal, araç-gereç, yöntem ve teknik, ölçme-değerlendirme gibi hususlar üzerine çalışmalar yeni yeni başlanmıştır. Bu açıdan Türkçeyi ana dili olarak öğrenen Türkiye'deki Türk vatandaşları dışında kalan diğer hedef kitle, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmektedir (Taştekin, 2015:49).

Yabancı dil öğretiminin genel amaçlarından biri, belki de en önemlisi öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılır bir şekilde konuşabilmesidir (Demirel, 2007:102). Çoğu zaman bir dili bilmenin göstergesi olarak kabul edilen konuşma becerisi, bu yönüyle diğer dil becerilerinin bir adım önüne geçer ve dil öğrenmenin temel hedefi hâline gelir.

Dilin en yaygın kullanım alanı olan ve çoğu zaman *dil* ile eşdeğer tutulan konuşma, zihin ve kas gücünün devreye girdiği psiko-motor bir yetenek; insanlar arasında anlaşmayı sağlayan etkin bir araçtır (Cemiloğlu, 2004:99; Calp, 2007:181). Konuşma, zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreçtir. Bu sürece

zihinsel işlemlerle başlanmakta ve öncelikle zihinde yapılandırılmış bilgiler gözden geçirilmektedir. Bu sırada konuşmanın amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenmektedir. Ardından aktarılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme analiz-sentez yapma ve değerlendirmeden oluşan zihinsel işlemlerden geçirilmektedir. Bu işlemler sonucunda düzenlenen bilgiler cümlelere, kelimelere, hecelere ve seslere dökülerek aktarılmaktadır. Aktarma işlemi beden dili ile desteklenmektedir (Güneş, 2007:95).

Güneş'in (2007) ifade ettiği bu süreç, yabancı dilde konuşurken de aynı şekilde gerçekleşmektedir. Ancak özellikle zihinde yapılandırma sürecinde, bireyin hizmetinde ana dilinin de olduğu gerçeği yadsınamaz. Eğer birey yabancı dil girdisine yeterince sahip değilse zihinsel veya bilişsel süreç ana dili desteği ile yapılmaktadır.

Barın (2000:124,125), yabancı dilde konuşmanın bilgi ve beceri gerektirdiğini söyler. Bilgi basamağını dil kuralları yani dil bilgisi, söyleme ve sözcük bilgisi oluşturmaktadır. Bu basamak okuma ve dinleme gibi dilin diğer alanlarıyla ilgilidir. Beceri basamağını ise bilgiyi kullanarak bir dili konuşabilme yeteneği, bireyin bir işi yapma gücü (Onan, 2013:37) olarak tanımlayabiliriz. Beceri ile bilgi arasındaki en belirgin fark, her ikisinin de ezberlenip anlaşılabilir olmasına karşın, sadece becerinin taklit edilebilir ve uygulanabilir olmasıdır. Burada da konuşmanın uygulama yaparak gelişebileceği gerçeği ortaya çıkar (Barın, 2000:125).

Ladousse (2002'den aktaran Köksal ve Dağ Pestil, 2012:223) konuşmanın dil öğrenmede en problemli beceri kazanma süreci olduğunu söyler. Çünkü öğrenenlerin edinmekte en çok zorlandıkları beceri konuşmadır. Zorlanma nedenlerinin başında konuşmanın çok yönlü, karmaşık ve çetrefilli bir mahiyet gösteren (Taşer, 2009:33) yapıya sahip olması gelmektedir. Bunun dışında özellikle yabancı dil öğretimindeki bazı sorunlar da bireylerin zorluk çekmesine neden olmaktadır. Bu nedenleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Konuşma becerisinin gelişmesinde en önemli sorunlardan biri "öğrenim ortamı"dır (Uçak ve Gökçü, 2015:222). Hedef dili, konuşulduğu yerlerde değil de başka yerde öğrenen bireylerin uygulama yapmaları kısıtlı olmaktadır. Uygulamayla birlikte konuşmanın en önemli girdilerinden biri olan dinlemenin de yapılamaması konuşmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitim veya öğrenim ortamındaki bu durumu Tarcan (2004:30) yapaylık olarak adlandırmaktadır. Birçok ülkede yabancı dil öğretimi yapay bir aktivite gibi gözükmektedir ve bu yapaylık öğretmen ve öğrencilerdeki motivasyon eksikliğinin temel sebeplerinden birini teşkil eder (Tarcan, 2004:30).

2. Konuşma becerisini etkileyen unsurlardan bir diğeri de öğrencinin fiziksel ve ruhsal özelliklerinden kaynaklı problemlerdir. Ağız ve diş yapısındaki sorunlar, ses tellerindeki sorunlar ve sesin yanlış kullanılması fiziksel; korku, utangaçlık, heyecan ve hızlı-yavaş konuşma ruhsal sorunlardır (Akbayır, 2014:16). Yabancı dil öğretiminde yapılan çalışmalarda en fazla üzerinde durulan psikolojik etmen konuşma kaygısıdır. Pong (2010'dan aktaran Şen ve Boylu, 2015:16)'a göre yabancı bir dili kurallarına uygun olarak kullanma çabası, doğru telaffuz konusunda bireylerin kendilerini yetersiz görmelerine neden olmakta ve bu durum öğrencilerde ek kaygı oluşturmaktadır.

3. Öğrencinin yabancı dile ilişkin tutumu ve öğrenme amacı konuşma becerisinin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Öğrencinin asıl amacı, hedef dilde metinler okumak veya yazmak olduğundan konuşma becerisi arka planda kalmaktadır. Bununla birlikte öğrencinin hedef dili sahipleriyle hiçbir zaman konuşamayacağı ve bu dilin konuşulduğu yerlere

gitmeyeceği düşüncesi konuşmayı önemsizleştirmektedir.

4. Konuşma eğitiminde ön plana çıkan öğretmenin öğrencilerle iletişimi, oluşturduğu veya geliştirdiği yaklaşımlar, hakimiyeti, sınıf yönetimi, empati yeteneği, hazırlıklı oluşu, hitabeti ve zamanı kullanma gibi özellikleri öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmede temel etkenlerdir (Emiroğlu, 2013:280). Bu özelliklere sahip olmayan öğretmenden öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmesi beklenemez.

5. Ana dili ile hedef dil arasındaki ses, telaffuz ve cümle farklılıkları hatta iki dil arasındaki çelişkiler konuşmanın gelişimini olumsuz etkilemektedir.

6. Dil öğretimindeki yöntem, teknik ve anlayışlar konuşma becerisinin gelişimini özellikle geçmişte olumsuz yönde etkilemiştir. Dil öğretiminde gelenekselci anlayış, öncelikle belli dil bilgisi kurallarının öğrenilmesi ve belli miktarda okuma ve dinleme etkinlikleriyle karşı karşıya kalınması ile dilin öğrenilebileceğini savunur. Dolayısıyla konuşma becerisi ihmal edilmiştir. Son zamanlarda iletişimci yaklaşım ile dilin konuşma ve yazma ile daha kolay öğrenilebileceği savunulsa da konuşma becerisi ne yazık ki hâlâ yeteri düzeyde kazandırılamamaktadır (Uysal, 2009:92).

Türk soyluların Türkiye Türkçesi konuşma becerisinin gelişimini iki farklı noktada değerlendirmek gerekir. Birincisi, Türkçenin genel dil yapısına ve Türk kültürüne aşina olan soydaşlarımız için bu durumun kolaylık sağladığı bir gerçektir. Çağdaş Türk lehçelerinde;

1. Fiillerin neredeyse tamamı bazı ses farklılıkları dışında ortaktır.

2. Zamirlerin hepsi aynıdır. Sadece birinci teklik kişi zamirinde /b/ ~ /m/ değişimi görülür. Ancak, Türk dilli halklar arasında *men*'in *ben* anlamına geldiğini, *ben*'in de *men* anlamında kullanıldığını hemen hemen herkes bilmektedir. Zamirlerin çekimlerinde farklılıklar vardır, ancak cümlenin bağlamından anlamı çıkarmak mümkündür.

3. Sayı adlarımız ortaktır. Bütün Türk halkları aynı sayı adlarını kullanmaktadır. Milyona kadar olan sayı adları da Türkçe kökenlidir. Milyon, milyar gibi sayı adları yabancı kaynaklı olmakla birlikte bütün lehçelerde bu alıntı kelimeler kullanılmaktadır. Şu hâlde Türkçe kökenli olsun alıntı olsun bütün sayı adları ortaktır. Diğer kelimelerde olduğu gibi sayı adlarında da lehçelere göre birtakım ses değişmeleri vardır.

4. Ağız, burun, kulak, dil, diş, saç gibi organ adları Türkçe kökenlidir. Bazı lehçelerdeki ses değişmeleri kelimelerin anlaşılmasına engel değildir.

5. Coğrafya adları bütün lehçelerde ortaktır. Bu kelimelerde de birtakım ses değişiklikleri vardır, ancak bunlar da anlaşmaya engel değildir. Biraz dikkat ve gayretle bu kelimelerin anlamları çıkarılabilir.

6. Türk dillerinin hemen hepsinin sözcük yapısı basit ve türemiş olabilir. Renk adlarımız ortaktır: ak, kara, sarı, al, kızıl... Bazıları lehçelerin genel ses özellikleri sebebiyle değişikliklere uğrar: yeşil ~ jasıl ~ caşıl.

7. *Kim, ne, kança, neçe* ve bu gibi diğer ortak kelimelerin bütün Türk dillerinde ve lehçelerinde hangi anlamda kullandıkları kolaylıkla anlaşılmaktadır.

8. Türk lehçelerinde bir birleşme sesi olarak yalnız damak sesleri önünde bulunan bu kalın ve ince ŋ konsonları eski Türk lehçelerinde çok yaygındır. Ň konsonları günümüzün Türk lehçelerinde kullanılan bazı sözcüklerde açıkça görülüyor; *süngü, yenge, engel, üzengi, hüngürdemek* ve başka kelimelerde (Alioğlu, 2013:383,384). Bu gibi benzerlikler Türk soyluların Türkiye Türkçesiyle konuşmasını kolaylaştırmaktadır.

İkincisi, bu ortaklıklar ve benzerlikler ihmal edildiği takdirde ise tersi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Türkiye Türkçesinin öğretilmesinde hedef kitle, bu dili konuştuğunu zannetmekte, gerçekte kelime benzerliği sebebiyle kendi lehçesini kullanmakta olduğunun farkına varamamaktadır (Taştekin, 2015:51,52). Temel sorun ana dilindeki alışkanlıkların yarattığı özel bir *"ket vurum"*dan kaynaklanmaktadır (Tosun, 2005:23). Bu husus dil öğretiminde tamamen farklı aileden gelen bir dili öğrenmekten daha zordur. Ayrıca, fazla zaman isteyen bir çalışmayı beraberinde getirmektedir. Türkiye Türkçesinin öğretiminde etimolojik, morfolojik ortaklık ve Türk dilleri arasında sesteş sözcük ve sözcük gruplarının varlığı Türkiye Türkçesini öğrenmeyi, konuşmayı olumsuz etkilemektedir (Taştekin, 2015:52). Örnek olması bakımından Yılmaz (2015:272) Kazak öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenirken karşılaştıkları sorunları incelediği çalışmasında en fazla sıkıntının konuşma becerisinde yaşandığını belirtmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Moldova Cumhuriyeti Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde Türkiye Türkçesi öğrenen lise öğrencilerinin konuşma becerisindeki durumlarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde Türkiye Türkçesi öğrenen lise öğrencilerinin;

1. Konuşma becerisindeki başarı durumları nasıldır?
2. Konuşma becerisi cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Konuşma becerisi sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Konuşma becerisi Türkiye Türkçesi seviyesi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Konuşma becerisi aileyle konuşulan dil veya diller değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Konuşma becerisi arkadaşlarla konuşulan dil veya diller değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Konuşma becerisi sahip oldukları Gagauz Türkçesi ağzı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Konuşma becerisi daha önceden Türkiye Türkçesi eğitimi alma durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Konuşma becerisi okul dışında Türkiye Türkçesi kullanma durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Konuşma becerisi Türkiye'ye gitme durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalarda, belirli bir durum, olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanır. Bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özellikleri (yetenekler, tercihler, davranışlar vb.) özetlenerek ortaya konulmasına imkân sağladığı için betimsel tarama araştırmalarının eğitim alanında en yaygın kullanılan araştırma türü olduğu belirtilmektedir (Büyüköztürk vd., 2009:21).

Örneklem

Araştırmanın örneklemi Gagauz Yeri Özerk Bölgesi Kongaz Süleyman Demirel Moldova-Türk Lisesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırmaya bu okulun 8'inci, 9'uncu, 10'uncu, 11'inci ve 12'nci sınıflarında öğrenim gören 171 öğrencinin 147'si dâhil edilmiştir. Araştırma örnekleminin özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyleri ve Türkiye Türkçesi Dil Seviyelerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	N	%
1. Cinsiyet	Kız	75	51
	Erkek	72	49
2. Sınıf	8. Sınıf	46	31,5
	9. Sınıf	35	23,5
	10. Sınıf	23	15,4
	11. Sınıf	27	18,1
	12. Sınıf	16	11,4
3. Dil Seviyesi	A1	81	55
	A2	23	15,4
	B1	26	17,4
	B2	17	12,1
	Toplam	147	100

Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin konuşma becerisini ölçmek için dil seviyelerine uygun, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenmiş konular kullanılmıştır. A1 ve A2 seviyelerindeki öğrencilerin konuşma konuları şunlardır:

1. Okulun olmadığı bir gün neler yapıyorsunuz?
2. Akraba ve komşularınızı anlatınız.
3. Gagauz Yeri'ni anlatınız.
4. Bir tatilinizi anlatınız.
5. Gagauz Yeri'ndeki bir bayramlaşmayı anlatınız.
6. Gagauz Yeri'nin gezi yerlerini, yemeklerini tanıtınız.

B1 ve B2 seviyelerindeki öğrencilerin konuşma konuları şunlardır:

1. İzlediğiniz bir filmi anlatınız.
2. Bir tiyatro oyununda başrol oynasanız hangi rolü canlandırmak istersiniz?
3. Geleneksel bir oyunu anlatınız.
4. Gagauz Yeri'nin temel problemleri nelerdir? Siz bunlara nasıl çözümler üretirsiniz?
5. Teknoloji ve internetin yaşamınıza etkileri nelerdir?
6. Gelecekten beklentileriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öğrencilerden toplanan verilerin analizinde nicel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Ses ve görüntü kaydı, kaydın deşifre edilmesi ve gözlem yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde Tablo 2'de yer alan *Konuşma Becerisi Değerlendirme Ölçeği* kullanılmıştır. Söz konusu ölçeğin hazırlanmasında Calp (2007:194)'ın ana dilinde konuşma becerisi gözlem formu temel alınmış, formun maddeleri yabancı dilde konuşma becerisine göre uyarlandıktan sonra uzman görüşüne başvurulmuş ve ölçeğe son şekli verilmiştir. Veriler, bu ölçeğe göre araştırmacı ve iki alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak puanlandırılmış, her bir öğrenci için elde edilen üç ayrı puanın ortalaması alınarak konuşma becerisi başarı puanı elde edilmiştir. Bu puanların farklı değişkenlere göre analizinde *frekans, yüzde, standart sapma* hesaplamaları ile *Bağımsız Örneklemler t-testi, Mann Whitney U Testi,* Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi, *Kruskal Wallis H Testi, Tukey* veya *Tamhane's* T2 çoklu karşılaştırma testleri kullanılmıştır.

Tablo 2. Konuşma Becerisi Değerlendirme Ölçeği

	İfadeler	Çok Zayıf 1	Zayıf 2	Orta 3	İyi 4	Çok İyi 5
1.	Türkiye Türkçesi seviyesine uygun sözcük kullanımı					
2.	Sesini etkili bir şekilde kullanma					
3.	Telaffuz hatası yapmaktan kaçınma					
4.	Vurgulamayı yerli yerinde yapma					
5.	Jest ve mimikleri yerli yerinde kullanma					
6.	Anlamsız seslerden ve duraklamalardan kaçınma					
7.	Ana diline ait sözcüklerden kaçınma					
8.	Cümleleri doğru kurma					
9.	Cümleler arasında ilgi ve bağlantı kurma					
10.	Konuşmayı planlı yapma					
11.	Konuşma konusunu anlama/ konuyla ilgili çeşitli örnekler verme					
12.	Gereksiz tekrarlar yapmaktan kaçınma					
13.	Konuyla ilgili düşüncelerini yeterince ifade etme					

Bulgular

Bu bölümde Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde Türkiye Türkçesi eğitimi alan öğrencilerin konuşma becerisine ilişkin bulguları araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan sorulara göre sıralanmıştır.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisindeki Başarı Durumuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanlarının ortalaması, en düşük ve en yüksek puan ile puan aralığının dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişken	N	X	Ss	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Puan Aralığı	*f*	%
Konuşma Puanı	147	47,70	16,69	0	98,49	0-20	7	4,8
						21-40	37	25,2
						41-60	76	51,7
						61-80	22	14,9
						81-100	5	3,4

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğrencilerin konuşma becerisine ait başarı puanlarının ortalaması 47,70'tir. En düşük puan 0 iken en yüksek puan da 98,49'dur. Konuşma becerisi başarı puanlarının aralıkları incelendiğinde, en düşük puan aralığı olan 0-20 arasında puan alan öğrencilerin oranının %4,8 (f=7) olduğu görülmektedir. En yüksek puan aralığında (81-100) olan öğrencilerin oranı ise %3,4'tür (f=5). Ortalama puanı da barındıran 41-60 arasında puan alan öğrencilerin oranı da %51,7'dir (f=76). 21-40 arasında puana sahip öğrencilerin oranı %25,2 (f=37) ve 61-80 arasında puana sahip öğrencilerin oranı da %14,9'dur (f=22). Verilerden hareketle öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanlarının ortalamasının düşük olduğunu belirtmek mümkündür. Bununla birlikte az sayıda (f=27) öğrencinin ortalamanın üzerinde puana sahip olması konuşma becerisindeki olumsuz durumu ortaya koymaktadır.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için yapılan Bağımsız Örneklemler t-Testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Konuşma Puanı	Kız	75	53.42	17.43	4.507	.000
	Erkek	72	41.75	13.63		

Tablo 4'e göre öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanları, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$t_{(144)}$=4.507. p<.05]. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin konuşma becerisi cinsiyete göre değişmektedir. Kız öğrencilerin konuşma puanlarının ortalaması (X=53.42), erkek öğrencilerin puanlarının ortalamasından (X=41.75) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Verilere göre Türkiye Türkçesi konuşma becerisinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Sınıflara Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarısının sınıf seviyelerine göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Sınıf Düzeyi	N	X	Ss	t	p
Konuşma Puanı	8.Sınıf	46	49.73	13.41	.975	.423
	9.Sınıf	35	44.84	15.17		
	10.Sınıf	23	50.23	20.14		
	11.Sınıf	27	44.16	16.50		
	12.Sınıf	16	50.48	22.62		
	Toplam	147	47.70	16.69		

Tablo 5'e göre öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır [$t_{(144)}$=.975, p>.05]. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin konuşma becerisindeki başarısı sınıf düzeylerine göre değişiklik göstermemektedir. Öğrencilerin konuşma becerisine ilişkin başarı puanları 44.16 (11'inci sınıf) ile 50.48 (12'nci sınıf) arasında değişmektedir.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Dil Seviyelerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarısının dil seviyelerine göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 6'da ortaya konulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Dil Seviyesine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişkenler	Dil seviyesi	N	X	Ss	t	p
Konuşma	A1	81	47.61	14.31	.623	.601
	A2	23	50.23	20.13		
	B1	26	44.31	16.80		
	B2	17	49.86	22.04		
	Toplam	147	47.70	16.69		

Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere, öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanları, dil seviyelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır [$t_{(144)}$=.623, p>.05]. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin konuşma becerileri dil seviyelerine göre değişiklik göstermemektedir. Öğrencilerin konuşma becerisine ilişkin puanları 44.31 (B1 seviyesi) ile 50.23 (A2 seviyesi) arasında değişmektedir. Bu bulgu, dil seviyelerinin öğrencilerin konuşma becerilerini farklılaştıran bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Aileyle İletişimde Kullanılan Dile Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarısının aileleriyle iletişimde kullandıkları dile göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Aileyle Konuşulan Dile Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Aileyle Konuşulan Dil	N	X	Ss	F	p	Fark
Konuşma Puanı	Sadece Gagauz Türkçesi	51	52,07	16,43	5,555	,001	1-4 3-4
	Sadece Rusça	40	43,15	15,43			
	Gagauz Türkçesi ve Rusça	43	50,59	16,99			
	Moldovaca, Bulgarca veya Ukraynaca	13	35,03	11,25			
	Toplam	147	47,70	16,69			

Tablo 7'ye göre öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi, aileleriyle iletişimde kullandıkları dile göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$t_{(144)}$=5.555, p<.05]. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin konuşma becerisindeki başarıları aileleriyle konuştukları dile göre değişmektedir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ailesiyle Moldovaca, Bulgarca veya Ukraynaca ile iletişim kuran öğrencilerin konuşma puanlarının ortalaması (X=35.03); sadece Gagauz Türkçesi kullanan öğrencilerin ortalaması (X=52.07), Gagauz Türkçesi ve Rusça kullanan öğrencilerin ortalamalarından (X=50.59) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Ailesiyle Gagauz Türkçesiyle iletişim kuran öğrencilerin konuşma becerisi puanları ortalamasının en yüksek; Moldovaca, Bulgarca ve Ukraynaca kullanan öğrencilerin ise en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Arkadaşlarla İletişimde Kullanılan Dile Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarısının arkadaşlarıyla iletişimde kullandıkları dile göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Arkadaşlarıyla Konuşulan Dile Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Arkadaşla Konuşulan Dil	N	X	S	F	p
Konuşma Puanı	Sadece Gagauz Türkçesi	28	50.88	15.96	2.524	.084
	Gagauz Türkçesi ve Rusça	33	51.70	17.23		
	Sadece Rusça	86	45.13	16.42		
	Toplam	147	47.70	16.69		

Tablo 8'e göre öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanları, arkadaşlarıyla iletişimde kullandıkları dile göre farklılaşmamaktadır [$t_{(144)}$=2.524, p>.05]. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi arkadaşlarıyla konuştukları dile göre değişmemektedir. Öğrencilerin konuşma becerisine ilişkin puan ortalamaları 51.70 (Gagauz Türkçesi ve Rusça) ile 45.13 (sadece Rusça) arasında değişmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimde kullandıkları dilin Türkiye Türkçesi konuşma becerisini farklılaştıran bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak Gagauz Türkçesi konuşan öğrencilerin sadece Rusça konuşan öğrencilere oranla daha başarılı olduğunu belirtmek gerekir.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Gagauz Türkçesi Ağız Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin konuştukları Gagauz Türkçesi ağzı ile Türkiye Türkçesi konuşma becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonuçlarını Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Kullanılan Gagauz Türkçesi Ağzına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Değişken	G.T Ağzı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Konuşma puanı	Merkez ağzı	133	74.09	9853.50	919.500	.939
	Güney ağzı	14	73.18	1024.50		

Tablo 9'a göre öğrencilerin Gagauz Türkçesi ağız özellikleriyle Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanları farklılaşmamaktadır [U=919.500, p>.05]. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarı durumları, konuştukları ağız özelliklerine göre bir değişiklik göstermemektedir. Veriler, öğrencilerin hangi Gagauz Türkçesi ağzını kullandığının Türkiye Türkçesi konuşma becerisini etkileyen bir unsur olmadığını göstermektedir.

Konuşma Becerisinin Türkiye Türkçesi Eğitimi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin daha önce Türkiye Türkçesi eğitimi alıp almamasıyla Türkiye Türkçesi konuşma becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Okul Dışında Türkçe Eğitimi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Değişken	Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Konuşma Puanı	Eğitim alan	6	108.25	649.50	217.500	.044
	Eğitim almayan	141	72.54	10228.50		

Tablo 10'da görüldüğü gibi, Türkiye Türkçesi eğitimi alan öğrencilerle almayan öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanlarının sıra ortalaması anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [U=217.500, p<.05]. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin daha önce Türkçe eğitimi alıp almaması Türkiye Türkçesi konuşma becerisine etki etmektedir. Eğitim alan öğrencilerin sıra ortalaması (108.25), almayan öğrencilerin sıra ortalamasından (72.54) daha yüksektir.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Günlük Yaşamda Bu Dili Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin günlük yaşamlarında Türkiye Türkçesini kullanma durumlarıyla konuşma becerisi puanları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Okul Dışında Türkiye Türkçesi Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Değişken	Türkiye Türkçesi kullanma sıklığı	N	X	X^2	p	Anlamlı fark
Konuşma Puanı	Hiçbir zaman	33	58.86	15.210	.002	1-4 2-4
	Az	48	65.18			
	Bazen	52	84.30			
	Sık sık	14	101.68			
	Toplam	147				

Test sonuçlarını gösteren Tablo 11'e göre öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanları günlük yaşamda Türkiye Türkçesi kullanma durumuna göre farklılaşmaktadır [X^2=15.210, p<.05]. Diğer bir ifadeyle Türkiye Türkçesini günlük yaşamda kullanma, konuşma becerisindeki başarıyı etkilemektedir. Anlamlı farklılıkların hangi dil seviyeleri arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre Türkiye Türkçesini sık sık kullanan öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanlarının sıra ortalaması (101.68), hiç kullanmayan (58.86) ve az kullanan (65.18) öğrencilerin sıra ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, öğrencilerin günlük yaşamda Türkiye Türkçesi kullanma durumlarının konuşma becerisini olumlu olarak etkilediğini göstermektedir. Türkiye Türkçesini sık sık kullanan öğrencilerin sıra ortalaması, hiç kullanmayan öğrencilerin ortalamasından daha yüksektir. Bununla birlikte Türkiye Türkçesi kullanma durumu arttıkça konuşma becerisindeki başarının da arttığı görülmektedir.

Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Türkiye'ye Gitme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanlarıyla Türkiye'ye gitme durumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonuçları Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Konuşma Becerisi Başarı Puanlarının Türkiye'ye Gitme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız örneklemler t-Testi Sonuçları

Değişken	Türkiye'ye Gitme Durumu	N	X	S	t	p
Konuşma Puanı	Giden	34	55.66	18.64	3.273	.001
	Gitmeyen	113	45.31	15.36		

Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin konuşma becerisi başarı puanları Türkiye'ye gitme durumuna göre farklılaştırmaktadır [$t_{(144)}$= 3.273, p<.05]. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Türkiye'ye gitme durumlarıyla konuşma puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Türkiye'ye giden öğrencilerin başarı puanlarının ortalaması (X=55.66), gitmeyen öğrencilerin ortalamasından (X=45.31) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu durum Türkiye'ye gitmenin konuşma başarısını arttırdığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Moldova Cumhuriyeti Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde Türkiye Türkçesi eğitimi alan lise öğrencilerinin konuşma becerisindeki durumlarını ortaya koymayı amaçlayan araştırmanın sonuçları şöyledir:

1. Oğuz grubu Türk dilleri arasında Türkiye Türkçesine en yakın olanın Gagauz Türkçesi olması, hatta bu dilin Türkiye Türkçesinin ağzı olma özelliğini taşıması, Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarı beklentisini yükseltmektedir. Ancak araştırma bulguları durumun böyle olmadığını göstermektedir. Gagauz öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı puanları ortalamasının düşük olması, konuşma becerisindeki başarısızlığı ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre Gagauz ve Türkiye Türkçeleri arasındaki benzerliğin Türkiye Türkçesi konuşma becerisine olumsuz yansıdığı, diğer bir ifadeyle ana dilin hedef dilde konuşmaya ket vurduğu söylenebilir.

2. Türkiye Türkçesi konuşma becerisinde kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha başarılıdır. Buna göre cinsiyetin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarıyı etkileyen bir faktör olduğunu söylemek mümkündür.

3. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki durumları karşılaştırıldığında, sınıf değişkeninin konuşma becerisindeki durumu etkileyen bir unsur olmadığı tespit edilmiştir.

4. Türkiye Türkçesi dil seviyeleri ile konuşma becerisi arasında yapılan karşılaştırma sonucunda dil seviyeleri ile konuşma becerisi arasında bir farklılık gözlenmemiştir. Diğer bir ifadeyle dil seviyeleri öğrencilerin konuşma becerisini farklılaştıran bir değişken değildir.

5. Gagauz öğrencilerin aileleriyle iletişimde kullandıkları dil, Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki durumunu etkilemektedir. Buna göre ailesiyle sadece Gagauz Türkçesi ile iletişim kuran öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisi başarı ortalaması, Moldovaca, Bulgarca ve Ukraynaca kullanan öğrencilerin ortalamasından daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Gagauz Türkçesiyle iletişim kurması Türkiye Türkçesi konuşma becerisini olumlu yönde etkilerken, Moldovaca, Bulgarca ve Ukraynaca ile iletişim kurmaları Türkiye Türkçesi konuşma becerisini olumsuz yönde etkilemektedir.

6. Öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimde kullandığı dil, Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarısını etkilememektedir. Ancak yine de iletişimde Gagauz Türkçesini tamamen veya kısmen kullanan öğrencilerin Türkiye Türkçesi konuşma becerisinin sadece Rusça ile iletişim kuran öğrencilerden daha başarılı olduğunu belirtmek gerekir.

7. Öğrencilerin sahip olduğu Gagauz Türkçesi ağzının farklı olması, onların Türkiye Türkçesi konuşma becerisini etkilememektedir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin ağız özelliklerinin Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarıyı etkileyen bir unsur olmadığı tespit edilmiştir. Bunda yatan temel neden iki ağız arasındaki farklılıkların yok denecek kadar az olmasına bağlanabilir.

8. Öğrencilerin daha önceden Türkiye Türkçesi eğitimi almaları, onların Türkiye Türkçesi konuşma becerisini etkileyen bir durumdur. Daha önce Türkiye Türkçesi eğitimi alan öğrencilerin, almayanlara göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

9. Gagauz öğrencilerin günlük yaşamlarında Türkiye Türkçesi kullanma durumları, onların konuşma becerisindeki başarılarını olumlu yönde etkilemektedir. Türkiye Türkçesini sık sık kullanan öğrencilerin hiçbir zaman kullanmayanlara göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye Türkçesi kullanma durumu arttıkça, konuşma becerisindeki başarının da arttığı gözlenmiştir.

10. Öğrencilerin Türkiye'ye gidip gitmemeleri, onların Türkiye Türkçesi konuşma becerisindeki başarılarını etkileyen bir durumdur. Türkiye'ye giden öğrencilerin gitmeyenlere oranla daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'ye gitmek öğrencilerin konuşma becerisini desteklemektedir.

Kaynaklar

Akbayır, S. (2014). *Nasıl Konuşabilirim? Sözün ve Sesin İncelikleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Alioğlu, İ. E. (2013). Türk Halkları Arasında Ortak İletişim Dilinin Oluşturulmasında Söz Varlığının Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 377-387.

Barın, M. (2000). Yabancı Dil Olarak Konuşma Becerisinin Önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26), 123-127.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. B., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim.

Cebeci, A. (2008). *XVI. Yüzyıl Osmanlı Tahrir Defterlerine Göre Gagauzlar*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cemiloğlu, M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Aktüel.

Chirli, N. (2010). Gagavuz Dilinde Tek Bir Ad Durum Ekinin Farklı Bir Kullanımı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (30), 7-21.

Demir, N. (2005). Türkiye'nin Bekçisi Türkçedir. *Türk Yurdu, 25*(210), 133-134.

Demir, N. (2011). Saltık-nâme ve Selçuk-nâme Işığında Gagauz Türkleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of World of Turks)* ZfWT, *3(2)*, 5-19.

Demirel, Ö. (2007). *Yabancı Dil Öğretimi-Dil Pasaportu Dil Biyografisi Dil Dosyası*. Ankara: Pegema.

Duman, A. (2003). Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Metin Seçimi, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, (13), 151-154.

Emiroğlu, S. (2013). Konuşma Eğitimi. M. Durmuş, A. Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 277-292). Ankara: Grafiker.

Gaydarci, G.A., Koltsa, E.K., Pokrovskaya, L. A. & Tukan, B.P. (1991). *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü* (İ. Kaynak ve A. Doğru, Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.

Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi Ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel.

Iusıumbelı, İ. (2013). Bir Gagauz Annenin İzlenimleri 'Ana Dilimiz ve Biz'. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 3(3), 103-108.

İnalcık, H. (2005). Türkler ve Balkanlar, *Bal-tam Türklük Bilgisi, (3)*, 20-44.

İsen, M. (2012). *Təzkirədən Bioqrafiyaya Və Seçilmiş Məqalələr*. Bakü: Oskar.

Köksal, D. & Dağ Pestil, A. (2012). Yabancı Dil Olarak Konuşma Öğretimi. A. Kılınç, A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ)* içinde (s. 213-234). Ankara: Pegema Akademi.

Onan, B. (2013). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları.* Ankara: Nobel.

Ölmez, M. (2007). *W.Radloff'tan Gagauzca İki Nasreddin Hoca Fıkrası*. http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tumview.php?id=2286, adresinden erişilmiştir.

Özkan, N. (2002). Gagavuz Türkçesi. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (c.20, ss. 250-261). Ankara: Yeni Türkiye.

Özkan, N. (2007). Gagavuz Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri.* A.B. Ercilasun (Ed.), Ankara: Akçağ.

Sümer, F. (1991a). Gagavuzların Aslı II. *Türk Dünyası Tarih Dergisi,* (53), 3-5.

Sümer, F. (1991b). Gagavuzların Aslı. *Türk Dünyası Tarih Dergisi,* (52), 9-12.

Şen, Ü., & Boylu, E. (2015). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen İranlı Öğrencilerin Konuşma Kaygılarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *12*(30), 13-25.

Tarcan, A. (2004). *Yabancı Dil Öğretim Teknikleri*, Ankara: Nobel.

Taşer, S. (2009). *Örneklerle Konuşma Eğitimi*, İstanbul: Pegasus.

Taştekin, A. (2015). Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretimi Nasıl Olmalıdır. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, *3*(3), 43-55.

Tosun, C. (2005). Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, *1*(1), 22-28.

Turan, R. (2006). Tarih İçinde Gagauz Selçuklu İrtibatı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşi Velî Dergisi*, (39), *43-49.*

Uçak, S. & Gökçü, E. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Konuşma Becerisini Geliştirme Stratejileri (Erbil Örneği). *Journal of Turkish Language and Literature*, *1*(2), 221-228.

Uysal, H. H. (2009). İkinci Dilde Sözlü ve Yazılı Anlatım Eğitiminde Sosyo-Kültürel Yaklaşımlar. D. Yaylı, Y. Bayyurt (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi politika yöntem ve beceriler* içinde (s.91-104). Ankara: Anı.

Uzun, D. F. (2005). Gagauz Dialektlerinä Bakış. *Sabaa Yıldızı*, (31), 30-34.

Yavuz, N. (2010). Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Gagavuzlar, *Akademik Bakış, 4(7)*, 177-184.

Yenisoy, H. S. (1998). *Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri, Türkçede ve Öteki Türk Lehçelerinde Slav Leksik Unsurları*. Ankara: TDK.

Yılmaz, O. (2015). Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, (37), 257-275.

Zanet, T. (2013). Gagauz İstoryasında Mustafa Kemal Atatürk. *Ana Sözü, (590-591)*, 3-6.

Extended Summary

Evaluation of The Skills of Gagauz Students on Speaking Turkish of Turkey

Gagauz Turks is the Turkish community, which immigrates from Central Asia and reaches up to the Northeast of Balkan Peninsula and Europe, and experiences the process of becoming a state by autonomous administration they have established in the Republic of Moldova on December 23rd, 1994 as the last Turkish community after living under the same roof of Greek, Bulgarian, Romanian and Russian nations for a long time. The Turkish language possessed by the Gagauz constitutes the Oghuz group of the Turkish language together with the Azeri Turkish, Turkmen Turkish and Turkish of Turkey. Within these languages, Gagauz Turkish is the most similar to the Turkish of Turkey in terms of grammar and word formation. Also according to some Turcologists, Gagauz Turkish demonstrates a dialect characteristic, which may be considered one of Rumelia dialects of the Turkish of Turkey.

One of the general purposes of foreign language education, perhaps the most important one, is to make the students speak the language they have learnt. The speaking skills, which are mostly acknowledged as the indicator of knowing a language, move ahead of other language skills from this aspect and become the primary goal of learning a language.

The purpose of this study is to reveal the status of the high school students, who learn Turkish of Turkey, in Gagauz Autonomous Region in the Republic of Moldova in terms of their speaking skills. For this reason, the answers for the questions below are sought:

In terms of the students, who learn Turkish of Turkey, in Gagauz Autonomous Region;

1. How successful are they in the speaking skills?
2. Does the speaking skill differentiate according to the variable of gender?
3. Does the speaking skill differentiate according to the class level variable?
4. Does the speaking skill differentiate according to the variable of Turkish of Turkey level?
5. Does the speaking skill differentiate according to variable of the language or languages spoken with the family?
6. Does the speaking skill differentiate according to variable of the language or languages spoken with the friends?
7. Does the speaking skill differentiate according to variable of Gagauz Turkish dialect?
8. Does the speaking skill differentiate according to variable of receiving Turkish of Turkey education?
9. Does the speaking skill differentiate according to the variable of speaking Turkish of Turkey?
10. Does the speaking skill differentiate according to the variable of travelling to Turkey?

This research is a descriptive research, in which scanning method is used. The sample of the research comprises of the students studying in Kongaz Suleyman Demirel Moldova-Turkish High School of Gagauz Autonomous Region. Within this scope, 147 of 171 students, who are studying at the 8th, 9th, 10th, 11th and 12th classes of this school, are included in the research. In accordance with the purpose of the research, subjects specified in accordance with the expert opinions, appropriate for the language levels in order to measure the speaking skills of the students are used.

Quantitative data analysis techniques are used in the analysis of the data gathered from the students within the scope of the research. Data achieved by sound and imagery recording, deciphering the records and through observation is scored according to *Rating Scale of Speaking Skills* and raw score, total of which is 65, is converted into a hundred grading system. In terms of the different variables of the data gathered, *frequency, percent, standard deviation* calculations and *Independent Samples t-test, Mann*

Whitney U Test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) test, *Kruskal Wallis H Test, Tukey* or *Tamhane's* T2 multiple comparison tests are used.

According to the findings of the research, the average of the success points of the students for speaking skill is 47.70.

The success points of the speaking skills of the students significantly differentiate according to the gender [$t_{(144)}$=4.507. p<.05]. In other words, the speaking skills of the students change according to the gender. The average of the speaking points (X=53.42) of the female students is significantly higher than the average of the male students points (X=41.75).

The success points of the Turkish of Turkey speaking skills of the students do not significantly differentiate according to the class level [$t_{(144)}$=7.249, p>.05]. In other words, the success of the speaking skills of the students does not differentiate according to the class levels.

The success points of the Turkish of Turkey speaking skills of the students do not significantly differentiate according to the language levels [$t_{(144)}$=.623, p>.05]. In other words, the speaking skills of the students do not differentiate according to the language levels.

The Turkish of Turkey speaking skills of the students significantly differentiate according to the languages they speak to communicate with their families [$t_{(144)}$=5.555, p<.05]. In other words, the success of the students in the speaking skills changes according to the language they speak.

Success points of Turkish of Turkey speaking skills do not differentiate according to the language they speak to communicate with their friends [$t_{(144)}$=2.524, p>.05]. In other words, the Turkish of Turkey speaking skills of the students do not change according to the language they speak with their friends.

The success points of the speaking skills of the students differentiate according to the speaking status of Turkish of Turkey [X^2=15.210, p<.05]. In other words, speaking the Turkish of Turkey in daily life affects the success in terms of speaking skills.

The mean ranks of the success points of the speaking skills of the students, who study Turkish of Turkey, and the students, who don't study Turkish of Turkey, significantly differentiate [U=217.500, p<.05]. In other words, whether the students have previously studied Turkish affects the speaking skills of Turkish of Turkey.

The success points of the speaking skills of the students differentiate according to travelling to Turkey [$t_{(144)}$= 3.273, p<.05]. In other words, there is a significant difference between the status of travelling to Turkey and the speaking points of the students. The average success points of the students travelling to Turkey (X=55.66) is significantly higher than the average of the students, who don't go (X=45.31).

The results of the research, which aims at demonstrating the status of speaking skills of the high school students studying Turkish of Turkey in Gagauz Autonomous Region in the Republic of Moldova, are as following:

The facts that Gagauz Turkish is the most similar one to the Turkish of Turkey among the Turkish languages of Oghuz group and also this language has the characteristic of Turkish of Turkey dialect enhance the success expectations in terms of speaking skills of Turkish of Turkey. However, the findings of the research demonstrate that the situation is not so. The lower average of the success points of Turkish of Turkey speaking skills of Gagauz students demonstrates the failure in the speaking skills. According to this result, it may be indicated that similarity between Gagauz Turkish and Turkish of Turkey reflects adversely to the speaking skills of Turkish of Turkey, in other words

the native language impedes speaking in the target language.

The success average of Turkish of Turkey speaking skills of the students, who only communicate with their families in Gagauz Turkish, is higher than the average success of the students, who speak Moldovan, Bulgarian and Ukrainian. In other words, while communicating in Gagauz Turkish positively affects the Turkish of Turkey speaking skills of the students, communicating in Moldovan, Bulgarian and Ukrainian adversely affects the Turkish of Turkey speaking skills.

The difference of the Gagauz Turkish dialect of the students does not affect the Turkish of Turkey speaking skills of them. In other words, it is detected that the dialect characteristic of the students is not a fact affecting the success of Turkish of Turkey speaking skills. The root cause of the fact may be linked to the scarcely any differences in both dialects.